

219



בבית המשפט העליון

רע"א 3946/12

כבוד השופט צ' זילברטל

לפני:

המועצה הדתית

המבקשת:

נגד

1. [REDACTED]

המשיבים:

2. [REDACTED]

צ' ג' ח'ו' האג'ו'אן

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בע"א 39379-07-11 שניתן ביום 18.4.2012 על ידי סגן הנשיאה השופט י' גריל, השופט ע' גרשון והשופטת י' וילנר ובקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין

עו"ד א' וייס; עו"ד א' נון

בשם המבקשת:

החלטה

1. המשיבים הגישו לבית משפט השלום בקריות תביעה לפיצויים בגין עוגמת הנפש והסבל שנגרמו להם מאז שנודע להם כי לא ניתן לאתר את קברי ילדיהם המנוחים שנפטרו לפני למעלה מארבעים שנה ונקברו בבית העלמין הישן בעכו (בנם שלמה ז"ל נפטר ביום 30.10.1969 והוא כבן שנה ובתם סיגלית ז"ל נפטרה ביום 11.6.1970 והיא כבת יומיים במותה).

"היעלמות הקברים" התגלתה למשיבים בעקבות פרסומה של פרשה דומה בעניין קברה של המנוחה אידה שמעילוב ז"ל. בענין שמעילוב הוגשה נגד המבקשת תביעה לבית משפט השלום בחיפה (ת"א 6125/05) ונפסקו פיצויים לקרובי המנוחה. ערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי בחיפה נדחה בהסכמה (ע"א 733/08, פס"ד מיום 29.3.2009).

בעקבות פרסומה של הפרשה האחרת הוגשה תביעת המשיבים נגד המבקשת (ת"א 8865-08-08) וביום 22.6.2011 פסק בית משפט השלום (כב' השופטת פ' לוקיץ') כי על המבקשת לשלם למשיכים פיצוי בסך 150,000 ש"ח בצירוף הוצאות ושכר טרחת עורך-דין. על פסק דין זה הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי בחיפה (ע"א 39379-07-11), אשר נדחה ביום 18.4.2012 (כב' סגן הנשיאה י' גריל והשופטים ע' גרשון וי' וילנר). מכאן בקשת רשות הערעור.

2. בבקשת רשות הערעור מעלה המבקשת שורת טענות, שכולן נדונו ונדחו על-ידי בית המשפט המחוזי. כתמצית נטען על-ידי המבקשת, כי התביעה התיישנה (ולחלופין כי היא לוקה בשיהוי), שכן אילו המבקשים היו פוקדים את קברי יקיריהם בבית העלמין היו נוכחים זה מכבר בהיעלמות הקברים. על פי הטענה, במחדלם זה נעלמו מהמשיבים "העובדות המהוות את עילת התובענה" מסיבות שהיו תלויות בהם ושהיו יכולים למנען אילו נהגו בסבירות (סעיף 8 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958).

המבקשת מוסיפה וטוענת, כי לא ראוי היה לקבוע כי היא אחראית להיעלמות הקברים, בין היתר, כיוון שהמשיבים לא הקימו מצבות, ענין שאינו באחריות המבקשת. יצוין, כי בנושא זה של הקמת המצבות קיימת מחלוקת עובדתית בין הצדדים. המבקשת סבורה, כי "מסגרת אחריותה" מתמצית בהענקת רשות שימוש בחלקת הקבר ושירותי הקבורה עצמם, ולא מעבר לכך. לגישת המבקשת, היה מקום לזקוף לחובת המשיבים "אשם תורם" בשיעור 100 אחוזים נוכח העובדה ש"הזניחו" את הקברים אותם לא פקרו למעלה משלושים שנה.

המבקשת גם חולקת על סכום הפיצוי שנפסק וטוענת כי הוא מופרז. לסיום, המבקשת מלינה על שבית המשפט המחוזי דחה את בקשתה להציג ראיה חדשה בערעור. מדובר בממצאי בדיקה שערך גורם שלישי, שלדבריו איתר את קברי הילדים המנוחים לאחר שניתן פסק דינו של בית משפט השלום.

3. בית המשפט המחוזי פסק, כי ברין נדחתה טענת ההתיישנות והשיהוי, שכן עילת התביעה נולדה רק בשנת 2005 בעקבות חשיפת פרשת שמעילוב, שכן רק אז אירע הנוק (סעיף 89(2)) לפקודת הנויקין), ואף יתר העובדות המהוות את עילת התובענה התגלו למשיבים רק עקב פרשת שמעילוב. לחלופין נפסק, כי מדובר בעוולה המתחרשת מידי יום, כל עור המבקשת אינה מצליחה לאתר את חלקות הקבר. בית המשפט דחה את הטענה שיש לזקוף לחובת המשיבים את העובדה שלא פקרו את הקברים במשך עשרות שנים, לא לענין סוגיית ההתיישנות ולא לענין ייחוס אשם תורם

למשיבים. בית המשפט המחוזי התייחס גם לסוגיית אחריות המבקשת וקבע שזו כוללת את החובה "לוודא רישום מזויק של חלקות הקבר" ו"לשמור את נתוני מיקום קבריהם של שלמה ז"ל וסיגלית ז"ל". בנוסף נדחו טענות המבקשת לענין סכום הפיצוי. לענין הבקשה להציג ראיה חדשה נערעור נפסק, כי המבקשת לא הציגה הסבר משכנע מדוע לא פעלה בשקידה עוד בטרם ניתן פסק דינו של בית משפט השלום, מה גם שהמשיבים כלל לא מסכימים עם הממצאים שבאותה ראיה בדבר מיקום הקברים.

4. לאחר שעיינתי בבקשה ובנספחיה ושקלתי את טענות המבקשת, מסקנתי היא כי דין הבקשה להידחות אף מבלי להורות על קבלת תשובה.

5. בראש ובראשונה יצוין, כי הבקשה אינה מעלה כל שאלה עקרונית או כללית המשתרעת אל מעבר למחלוקת שבין בעלי הדין. אמנם המבקשת מנסה לשוות לבקשה ציביון כללי ועקרוני כשהיא טוענת שהבקשה מעוררת שאלות משפטיות ובהן סוגיית ההתיישנות, מועד היווצרות הנזק, גובה הנזק, אחריות המבקשת ואשם תורם. אלא שכמעט בכל תביעת נזיקין עולות שאלות מסוג זה, כשבית המשפט אמור ליישם את הדין על מערכת עובדות קונקרטית. עצם קיום שאלות משפטיות והצורך בישום כללים משפטיים על מערכת עובדות קונקרטית אינו הופך את הנושא לבעל חשיבות ציבורית עקרונית. אין מדובר במקרה דנן בסוגיות שטרם נדונו בבית משפט זה, או בסוגיות שיש לגביהן פסיקה סותרת, או בפרשנות דבר חקיקה שטרם זכה להתייחסותו של בית המשפט העליון וכו'.

עניין לנו במעשה רשלני מובהק של רשות ציבורית, שמופקרת, בין היתר, על ניהול רישום של חלקות קבר ומעקב אחר מיקומן המדויק (ולעניין זה אין רלבנטיות לשאלה האם הוקמו מצבות אם לאו), אשר כשלה במילוי חובה בסיסית זו. בגדר כך נדרשו הערכאה הדיונית וערכאת הערעור לבחון את עניינם הספציפי של המשיבים, במסגרת הלכות ודינים קיימים, המעוגנים בפסיקתו של בית משפט זה, מבלי שהתעוררה כל סוגיה שתצדיק ערעור ב"גלגול שלישי".

6. מעבר לדרוש אציין, כי מסקנותיהם של בית המשפט המחוזי ובית משפט השלום מקובלות עלי במלואן.

לעניין אחריות המבקשת למצב בבית הקברות, אין אלא להפנות לדבריו של בית המשפט המחוזי בפסק דינו: "מלוא האחריות אכן רובץ על [המבקשת] וזאת כמי

שמספקת שירותי דת, היא בעלת רישיון קבורה ומוטלת עליה אחריות מלאה לניהול ולתפעול בית העלמין" (פסקה י"ח).

יש לדחות מכל וכל את טענות המבקשת המנסה לזקוף לחובת המשיבים את בחירתם שלא לפקוד את קברי ילדיהם המנוחים. אין כל יסוד לקבוע כי קיימת חובה לעשות כן, או כי התנהלותם של המשיבים בענין זה לא היתה סבירה. זכאים בני המשפחה להניח ולצפות שקברי יקיריהם יישמרו, יהיה עליהם מעקב שוטף וסדר ישרור בבתי הקברות, באופן שכאשר יחליטו בני משפחה או יורדים לעלות לקבר, גם אם כעבור שנים רבות ממועד הפטירה, וגם כעבור דורות רבים, תימצא חלקת הקבר, תהא דרך לאתר את מיקומה המדויק וניתן יהיה לחלוק כבוד למת ולהתייחד עם זכרו.

7. גם אין למצוא כל פגם בתוצאה אליה הגיע בית משפט קמא לעניין סוגיית ההתיישנות. למשיבים נודע רק בשנת 2005, עם פרסומה של פרשת שמעילוב, על האפשרות של "היעלמות קברים" בבית העלמין הישן בעכו. זהו מועד התרחשות הנוק וגילוי העובדות המקימות את עילת התביעה. בין אם נבחן את הסוגיה לרקע הוראת סעיף 8 לחוק ההתיישנות ובין אם לרקע הוראת סעיף 89(2) לפקודת הנוזיקין, אין מדובר בהתיישנות (השוו למקרה, המורכב בהרבה, שנדון בע"א 4275/10 מולהי נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 22.2.2012), שגם בו נודעו לתובע עובדות המבססות את עילת תביעתו רק בעקבות הליכים משפטיים שהתקיימו בסוגיה דומה, וממועד זה החלה להימנות תקופת ההתיישנות). ניתן לרמות את עובדת פרסומה של פרשת שמעילוב לביקור של המשיבים בבית הקברות, לאחר שנים רבות שלא באו בשעריו, שבמהלכו התברר להם לראשונה שלא ניתן לאתר את הקברים. כאמור, אין לדרוש מקרובו של הנפטר לערוך "ביקורת תקופתית" כדי לוודא שהקבר נמצא במקומו. הקרוב רשאי להחליט שאינו מעוניין לבקר בבית הקברות מטעמי-שלו, ולעיתים אף לא תהיה לו אפשרות מעשית לעשות כן, מחמת מגבלות שונות או מגורים בארץ רחוקה וכו'. ואולם, ביום בו יחליט לפקוד את המקום ויתחוויר לו כי לא ניתן לאתר את הקבר, או (כמבקרה דגן) ביום בו יתברר לו בדרך אחרת כי כך הם פני הדברים, או-אז תיוולד עילת התביעה שלו נגד המופקר על הנושא.

8. גם טענת האשם התורם, כמו עמדת המבקשת בסוגיית ההתיישנות, מניחות כי התנהלות סבירה של קרובי המנוח מחייבת "מעקב תקופתי" מצידם על הנעשה בבית הקברות. אכן, כפי שקבע בית משפט השלום, זו טענה מקוממת, כמו גם השימוש שעושה המבקשת בשורש "זנח" לתיאור יחסם של המשיבים לקברים. ראוי היה שהמבקשת תיזהר בלשונה ולא תטיח בהורים השכולים טענות כאילו "זנחו את

הקברים" (סעיף 15 לבקשה). זכותם המלאה של ההורים להתמודד עם כאבם ועם השכול בדרך בה בחרו וזכותם המלאה לשנות, מעת לעת, את עמדתם בנושא. הם גם זכאים לכך שכאשר יחליטו ביום מן הימים להגיע למקום הקבר, ימצאו אותו במקום בו אמור היה להיות והוא יאותר על-ידי האחראים לכך.

המשיכים אף זכאים להניח, שגם ללא כל פעולה אקטיבית מצדם, הגורמים המופקדים על הנושא יודאו ויבטיחו שהקברים יישמרו וההורים השכולים ידעו שיקריהם נחים על משכבם בשלום.

9. נושא הערכת הנוק וקביעת סכום הפיצוי אינו מצדיק בחינה ב"גלגול שלישי", מה גם שהסכום שנפסק סביו בנסיבות המקרה, במיוחד כשמדובר, לדאבון הלב, בשני קברים.

10. אין גם כל פגם בהחלטה שלא להתיר למבקשת להציג ראייה חדשה בערעור. המבקשת היתה יכולה, בשקידה ראויה, לברר את מצב הדברים ולחקרו, בעצמה או בעזרת אחרים, במהלך ההתדיינות בבית משפט השלום, מה גם שספק אם בכוחה של אותה ראייה חדשה היה לשנות את תוצאות ההליך.

11. הבקשה נדחית. כיוון שלא התבקשה תשובה לא אעשה צו להוצאות. ממילא נדחית גם הבקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין.

ניתנה היום, ט"ו בסיון התשע"ב (5.6.2012).

שׁוֹפֵט